

Täysistunto

Tiistai 28.5.2024 klo 14.07—18.15

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 51/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Multala, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.12 **Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallitus sopi jo hallitusneuvotteluissa uudistuksista, joilla tavoitellaan korkeakoulujen taloudellisen liikkumavaran kasvattamista. Tämä hallituksen esitys EU- ja Eta-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden lukuvuosimaksujen täyskatteellistamisesta on toinen näistä uudistuksista.

Nykyisin korkeakoulujen on perittävä lukuvuosimaksua lukuvuosimaksuvelvollisilta opiskelijoilta vähintään 1 500 euroa lukuvuodessa. Tämä velvoite on ollut voimassa vuodesta 2017 alkaen. Keskimääräinen maksun määrä on ollut 7 000—13 000 euroa. Näistä maksuista huomattava osa on kuitenkin palautettu opiskelijoille esimerkiksi apurahoina. Maksut eivät siis ole hyödyttäneet suomalaisia korkeakouluja taloudellisesti.

Nyt esitetyissä laeissa säädettäisiin, että korkeakoulujen tulee jatkossa periä lukuvuosi-velvollisilta opiskelijoilta vähintään heidän koulutuksensa järjestämisestä aiheutuvat kustannukset kattavat maksut lukuvuodessa. Lakimuutoksen myötä korkeakoulun vuosittaisen maksutulojen tulee kattaa lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden koulutuksen järjestämiskustannukset, myös opiskelijoille maksetut apurahat. Maksuja ei siis enää voisi hyvittää opiskelijoille niin anteliaasti kuin tähän asti on voinut. Korkeakoulun ulkopuolista lähteistä peräisin olevista lahjoituksista maksettavia apurahoja ei kuitenkaan huomioidaisi koulutuksen järjestämiskustannuksissa.

Täyskatteellisuuden tulisi toteutua korkeakoulutasolla vuosittain, eli kaikkien yksittäisten koulutusohjelmien ei tarvitse olla täyskatteellisia.

Läsarsavgifterna har vid många högskolor de facto varit nominella, eftersom högskolorna använder en betydande del av den potentiella avkastningen från avgifterna till att befria studerande som är skyldiga att betala avgift från avgiften och för stipendier till dem. Läs-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

årsavgifterna ser inte ut att utgöra en betydande inkomstkälla vid alla högskolor. Till följd av detta har målen för införandet av läsårsavgifterna inte uppnåtts fullt ut.

Olemme Suomessa asettaneet korkeakoulutukseen ja tutkimukseen liittyen monia kunnianhimoisia tavoitteita. Tämän ja myös edellisen hallituksen tavoitteena on ollut nostaa korkeakoulutettujen osuus nuorissa ikäluokissa 50 prosenttiin. Samalla tavoittelemme huomattavaa kasvua t&k-toiminnassa myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimustyössä.

Tämän esityksen tavoitteena on vahvistaa korkeakoulujen rahoituspohjaa ja vähentää EU- ja Eta-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden opiskelusta aiheutuvaa vaikutusta julkiselle taloudelle. Samalla tavoittelemme kuitenkin edelleen ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvua. Suomi tarvitsee osaavaa työvoimaa, ja yhä useamman täällä opiskelevan ulkomaalaisen pitäisi sitoutua myös jäämään tänne työhön. Maksut ovat keino sitouttaa opiskelijoita. Tämän hallituksen esityksen jatkotyönä selvitämme yhdessä korkeakoulujen kanssa kansallisen apurahajärjestelmän luomista ja muita kannusteita Suomeen työllistymiselle. Monet korkeakoulut ovat jo aloittaneet työn, jonka avulla opiskelijat kiinnittyvät suomalaiseen yhteiskuntaan jo opiskeluaikana, kuten esimerkiksi harjoittelut opiskelun aikana ja kielen oppiminen opintojen aikana.

Arvoisa puhemies! Suomen julkisen talouden tilanne on erittäin vaikea. Samalla meillä on monella alalla huutava pula osaavasta työvoimasta. Vaikeassa taloustilanteessa meidän on voitava käyttää rajalliset resurssimme siihen, että saamme suomalaisten koulutustason nousuun.

Ändringen sätter Finland i en motsvarande ställning som de viktigaste jämförelseländerna Sverige, Danmark och Norge, som alla också tar ut läsårsavgifter som motsvarar kostnaderna i fråga om den gruppen av studerande. Genom ändringen genomförs regeringsprogrammets skrivning: ”Regeringen tar steg mot terminsavgifter som täcker alla kostnader för studerande från länder utanför EU och EES”.

Osana hallituksen esitystä esitämme myös jo kertaalleen käytössä olleen hakemusmaksun palauttamista EU- ja Eta-maiden ulkopuolisille hakijoille. Tällä hetkellä korkeakouluja kuormittavat harkitsemattomasti toimitetut hakemukset ja sellaiset hakemukset, jotka eivät täytä sisäänottokriteereitä. 100 euron kohtuullisella hakemusmaksulla pyrimme vähentämään korkeakouluille aiheutuvaa työtaakkaa ja sitouttamaan hakijat ottamaan myönnettyt paikat vastaan.

Korkeakoulut ovat kertoneet myös voimassa olevan lainsäädännön epäkohdista. Yksi niistä on se, että henkilö on voinut päästä maksuvelvollisuudesta eroon vaihtamalla oleskelulupastatusta opiskeluperäisestä esimerkiksi työperäiseen lupaan. Jatkossa tämä ei olisi enää mahdollista. Tällä varmistamme sen, että korkeakoulut saavat ne lukuvuosimaksut, jotka niille lain nojalla kuuluvat. Samalla vahvistamme korkeakoulujen oikeutta saada tietoja hakijoiden ja opiskelijoiden oleskeluluvista. Tämän muutoksen ansiosta opiskelijamaksuvelvollisuus voidaan arvioida oikea-aikaisesti ja luotettavasti eikä maksuvelvollisuuden arviointi jäisi opiskelijan oman kertoman varaan.

Korjaamme nykyisestä lainsäädännöstä myös kohtia, joiden tulkinnessa on päädytty epäoikeudenmukaisiin tilanteisiin. Tällä hetkellä tilapäistä suojelua saavat henkilöt ovat velvollisia maksamaan lukuvuosimaksuja. Tilapäisen suojelun perusteella myönnettävät

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

oleskeluluvat tulivat ensimmäisen kerran käyttöön vuonna 2022, kun niitä alettiin Euroopan unionin neuvoston päätöksellä myöntää Ukrainasta pakeneville henkilöille. Esitämmekin nyt lisättäväksi poikkeusta, jolla tilapäistä suojelua saavat, kuten Venäjän hyökkäyssotaa pakenevat ukrainalaiset, eivät olisi enää maksuvelvollisia. Muutoksen tavoitteena on saattaa tilapäistä suojelua saavat samaan asemaan kuin lukuvuosimaksuista jo vapautetut turvapaikan saaneet ja toissijaista suojelua saavat henkilöt. Tämä on mielestäni ainoa oikea ratkaisu. Ukrainalaisten tukeminen ja koulutusmahdollisuuksien turvaaminen ovat osa tukeamme sotaa käyvälle maalle.

Haluamme vahvistaa myös tilauskoulutuksen lainsäädäntöä siten, etteivät opiskelijat joutuisi väärinkäytösten uhreiksi. Lainsäädäntöä tarkennetaan tilauskoulutuksen osalta siten, ettei opiskelija itse joudu maksuvastuuseen hänelle tilatusta koulutuksesta. Tilauskoulutusta ei myöskään saa käyttää korkeakoulujen opiskelijavalintaprosessien ohittamiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys yliopisto- ja ammattikorkeakoululakien muuttamisesta on tärkeä paitsi taloudellisesti myös koulutuskapasiteettimme tehokkaan hyödyntämisen näkökulmasta. Moni nyt esitettävistä muutoksista on ollut korkeakoulujen itsensä ajamia. Lukuvuosimaksujen tasossa olisimme tämän jälkeen muiden Pohjoismaiden tasossa. Kuten todettua, pyrimme näillä lakimuutoksilla vahvistamaan korkeakoulujen rahoitus pohjaa ja tekemään järjestelmästämmme myös monessa mielessä oikeudenmukaisemman. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Mennään puhujalistalle, ja tässä on tämä 30 minuuttia, eli se loppuu 15.41. — Ensimmäisen puheenvuoron käyttää edustaja Kallio.

15.19 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Lakiesityksestä annetuissa lausunnoissa todetaan pääsääntöisesti, että esitetyt muutokset ovat suurelta osin tarpeellisia ja oikeasuuntaisia. Ammattikorkeakoulujen lausunnoissa tuodaan kuitenkin esille, että toistuvat muutokset aiheuttavat epävarmuutta opiskelijavalintoihin ja myös opiskelijoille. Aina kun lainsäädäntöön tehdään merkittäviä muutoksia, tulee tavoitteena olla samojen toimintatapojen pitäminen pidempiaikaisesti käytössä.

Lakiesityksen lausunnoissa tuotiin esille esimerkkeinä muutoksista, jotka eivät edistä tällaista toimintatapojen pitkäjänteisyyttä, hakemuksen käsittelymaksua ja lukuvuosimaksusta vapauttamisen perusteita. Kun tavoitteena on lisätä eurooppalaisia yhteistutkintoja, tulee kansallisten säädösten olla tätä tavoitetta tukevia. Asiaa edistäisi, mikäli lukuvuosimaksuja koskevissa säädöksissä olisi erikseen mainittu kyseessä olevat yhteistutkinnot ja selkeästi säädetty maksullisuudesta tai maksuttomuudesta. Annetuissa lausunnoissa kannatetaan myös lukuvuosimaksujen täyskattaisuutta. Kun koulutuksen kustannuksissa on vaihtelua kouluittain ja myös koulutusten mukaan, on perusteltua mahdollistaa koulukohaisia eroja. Perusteltua on myös antaa koulujen itse päättää lukuvuosimaksuistaan. Lukuvuosimaksun vähimmäismäärän määrittely saattaa olla vaikeasti tehtävissä, mutta on tärkeää myös estää tutkintojen niin sanottu halpuuttaminen. Muutosten tavoitteena tulee olla Suomen pääseminen yhdenvertaiseen asemaan tärkeimpien verrokkimaiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Se, mikä esityksessä jää hieman keskeneräiseksi, on esitetty apurahajärjestelmä. Korkeakouluille on tärkeää, että ne pystyvät ennakoimaan, millaisia järjestelmiä on tulossa käyttöön niin opintolainahyvityksen kuin apurahajärjestelmien osalta. Tällä hetkellä osalla korkeakouluja on erittäin monimutkainen apurahajärjestelmä. Tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

vaikeuttaa opiskelijoiden mahdollisuuksia arvioida opintojen hintoja ja sen myötä niiden vertailua. Nykyinen järjestelmä myös hidastaa pahimmillaan valtakunnallista opiskelijavaihtoa, kun opiskelijat joutuvat odottamaan apurahapäätöksiä ja sen takia eivät pysty tekemään päätöstä opiskelupaikan vastaanottamisesta. Näihin tilanteisiin on lakimuutoksella vielä mahdollisuus saada hyviä korjauksia. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Koponen.

15.22 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Tämä on erinomainen esitys. Jatkossa siis EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevat maahanmuuttajaopiskelijat maksavat itse omat opintonsa. Suorastaan käsittämätöntä, että aiemmin suomalaisen veronmaksajan taskun pohjalta on kaivettu nämä rahat. Tämä ei meille enää käy.

Puhemies! Laissa myös lisätään näille opiskelijoille 100 euron hakemusmaksu. Tämä vähentää turhia, vasemmalla kädellä tehtyjä hakemuksia, mikä taas helpottaa hakemusten käsittelyä ja vähentää hallinnollista taakkaa. Tässäkin siirrymme nyt pohjoismaiselle tasolle.

Puhemies! Esitys on siis kaikin puolin järkevä. Se siirtää meidät yleispohjoismaiselle linjalle ja tekee järjestelmämme hyväksikäytön maahanmuuttajaopiskelijoille vaikeammaksi. Kiitän kovasti esityksestä, ja niin muuten kiittää suomalainen veronmaksajakin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli.

15.23 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos esityksestä. Lämmittää mieltäni tämä ajatus siitä, että lukuvuosimaksujen pitää kattaa kustannukset. Näin se pitää mennä. Meillä on erinomaista osaamista, ja sitä sopii myydä oikealla hinnalla eteenpäin. Kehitysapu on sitten oma lukunsa, ja sitä voidaan tehdä omilla tavoillaan.

Mutta asia, johon haluan kiinnittää kiittävässä mielessä huomiota tässä yhteydessä, on se, että opiskelijoiden oikeuksiin ja tilaajien velvollisuuksiin kiinnitetään erityistä huomiota. Tässä nostan huonona esimerkkinä jo koetun ongelman, jossa kenialaisia sairaanhoitajaopiskelijoita oli muun muassa Tampereella — en tiedä, oliko muilla paikkakunnilla, mutta ainakin Tampereella — ja tilaajana oli maakunta Keniasta. Näin piti menetellä lain mukaan, he eivät suoraan voineet ikään kuin tilata sitä. No, maakunta keräsi kuitenkin rahat näiltä opiskelijoilta, käytännössä heidän vanhemmiltaan, sukulaisiltaan. Se oli todella kova ponnistus, että riittävät rahat saatiin kasaan niin, että yksi opiskelija perheestä tai suvusta saatiin Suomeen opiskelemaan. No, mitä tapahtui? Tapahtui juuri se, mitä pahimmissa skenaarioissa voi ajatella korruptoituneen hallinnon kanssa työskennellessä tapahtuvan: Maakunta veti välistä, ja nämä opiskelijat olivat Suomessa. He olivat hyvässä uskossa aloittaneet opiskelut, ja sitten sitä rahaa ei ruvennut Suomeen tulemaan. Asiaa ruvettiin selvittämään, delegaatio kävi Tampereelta siellä paikan päällä tutkimassa ja neuvottelemassa. Maakunta oli vetänyt välistä. Nämä opiskelijat olivat tietysti kauhuissaan ja todella surkeassa tilanteessa, ja perheillä ei tietenkään ollut toista kertaa varaa maksaa koulutusta, eikä siihen tietenkään mitään velvollisuutta voinut ollakaan.

Mutta nyt olen ymmärtänyt, että tämä hallituksen esitys parantaa tätä tilannetta nimenomaan opiskelijoiden näkökulmasta ja asettaa lisää velvollisuuksia tilaajalle ja sitä kautta tekee tämän oikeudenmukaisemmaksi. Siis koulutusta on hyvä myydä, mutta sellaista ti-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

lannetta ei saa tulla, että lähestulkoon hädänalaisessa tilanteessa olevat ihmiset hyvässä uskossa tulevat tänne ja sitten korruptoitunut hallinto vetää välistä.

On hienoa, että tämä esimerkki — huono esimerkki — on tässä nyt huomioitu sillä tavalla, että lakiin tehdään hyvä muutos. Kiitos siitä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lahdenperä.

15.25 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Esityksen mukaan opiskelijan opiskeluluvalla maahan tullut säilyisi lukuvuosimaksuvelvollisena, vaikka hän vaihtaisi oleskelulupansa esimerkiksi työperustaiseksi. Tämä on erittäin tärkeää lakimuutosesitys, koska tilanne korkeakouluissa on se, että koulutukseen valituille opiskelijoille järjestetään resurssit, opettajat, tilat, laitteet ja materiaalit. Kulurakenne ja budjetti koulutuksiin ja eri opinto-ohjelmiin on tarkkaan laskettu erityisesti ammattikorkeakouluissa, joissa on nykyaikaiset hienot simulaatioluokat ja materiaalikulut myös suuria. Nyt sitten jos ennalta laskettu tulo ei tulekaan, kun opiskelija on voinut vaihtaa opiskelulupastatuksensa opiskelijasta työperustaiseksi, on tässä vanhassa mallissa opiskelija sitten vapautunut maksusta ja näin korkeakoululle aiheutunut kohtuuttomia vaikeuksia talouden ja sitä myötä myös opintotarjonnan suunnitteluun.

Lukuvuosimaksun muutoksen jälkeen Suomi on edelleen pohjoismaisiin kilpakumppaneihinsa nähden maksuiltaan edullinen. Niin sanotun täyskatteellisen lukukausimaksun periminen mahdollistaa korkeakoulutuksen tarjonnan laajentamisen nykyisestä, kun julkista rahoitusta ei kohdennu EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Hakemuksia on EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta ollut runsaasti: yli 60 000 hakijaa 8 300:aa opiskelupaikkaa kohden. Kyllä näitä hakijoita tulee jatkossakin olemaan, koska suomalaiset korkeakoulut tarjoavat kansainvälisesti vertailtuna erittäin laadukasta koulutusta ja tutkimusta sekä tukea työllistymiseen. Vetovoima tulee näin säilymään. EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden määrän voi olettaa myös kasvavan tulevaisuudessa korkeammista lukukausimaksuista huolimatta — tästä on näyttöä esimerkiksi Ruotsista. Lisäksi haakeutuvat ovat entistä motivoituneempia opiskelijoita. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Eloranta.

15.27 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Tämä käsittelyssä oleva hallituksen esitys on, ikävä kyllä, yksi hallituksen piilotetuista koulutusleikkauksista. Samalla, kun opiskelijoiden maksuja nostetaan, leikataan korkeakouluilta ennakoituja lisätuottoja vastaava summa. Esityksellä hallitus nostaa opiskelijoihin kohdistuvaa taloudellista taakkaa ja lisää korkeakoulujen markkinariskiä. Leikattava summa on pois sekä koulutuksen että kansainvälisten opiskelijoiden opetuksen kehittämisestä, vaikka ennakoidut tuotot toteutuisivatkin, mitä voi kuitenkin pitää epävarmana.

Hallitus on siis lisäämässä koulutuksen kustannuksia entistä enemmän opiskelijoiden harteille. Tämän käsittelyssä olevan esityksen lisäksi hallitus aikoo nostaa myös avointen korkeakoulujen maksujen kattoa samalla leikaten korkeakouluilta oletettua lisätuottoa vastaavan summan. Järjestely ei ole myöskään korkeakouluille hyväksi, sillä se lisää niiden markkinariskiä, kun korkeakouluilla ei ole takuita, että hallituksen oletama tuotto toteutuu varsinkin, jos entistä korkeammat maksut vähentävät koulutustarjonnan houkuttelevuutta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

Sekä yliopistot että opetus- ja kulttuuriministeriö ovatkin arvioineet, että lukukausimaksujen täyskattoellistaminen tulee vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Toivottua tulovirtaa tai riittävää osaajien määrän kasvua ei ole realistisesti odotettavissa. Maksuista ennakoitujen tuotot ovat spekulatiivisia arviointoja ja johtavat todennäköisesti rahoituksen ja siten myös toiminnan vähenemiseen.

Arvoisa puhemies! Muuttuvan ikärakenteemme ja alhaisen syntyvyytemme takia tarvitsemme entistä enemmän kansainvälisiä osaajia. Meillä on ollut jo nyt haasteena saada kansainvälisiä opiskelijoita jäämään Suomeen valmistumisensa jälkeen. Jos maksujen nostamisen seurauksena tulijoita on entistä vähemmän, niin jää yhä vähemmän osaajia myös tänne meille Suomeen työtä tekemään. Maksujen nostamisen sijaan meidän tulisi löytää keinoja saada valmistuvat kansainväliset opiskelijat jäämään Suomeen. Kilpailu opiskelijoista ja kansainvälisistä osaajista on kovaa, ja meidän tulisi pystyä vahvistamaan asemiamme tässä kilpailussa, eikä heikentää sitä.

Hallitus samalla myös kiristää maahanmuuttopolitiikkaa ja kansalaisuuden ehtoja, mikä myös heikentää Suomen houkuttelevuutta. Hallituksen oma tavoite on ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistaminen 15 000:een vuoteen 2030 mennessä. Tämä on hyvä tavoite. Samalla ulkomaalaisten opiskelijoiden Suomeen työllistyminen ja jääminen pyrittiin nostamaan 75 prosenttiin. Vähän päälle vuosi sitten hallitusneuvotteluihin toimittamassaan arviossa opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi täyskattoellistamisen voivan johtaa opiskelijoiden määrän laskemiseen jopa 43 prosentilla. Näyttää siltä, että hallitus esityksillään toimii omia hyviä tavoitteitaan vastaan. Tämä on valitettavan yleistä hallituksen koulutuspolitiikassa.

Nyt olisikin tärkeää miettiä toimia, joilla voidaan vahvistaa ulkomaalaistaustaisten työllistymistä Suomessa. Kaikki kivet pitää kääntää, että saamme lisää osaavaa työvoimaa huolehtimaan muun muassa tärkeistä palvelusektorin tehtävistä.

Haluan kuitenkin kiittää ministeriä siitä, että tähän tilauskoulutukseen tehdään nyt muutoksia, elikkä jatkossa korkeakoulu ei saa järjestää tilauskoulutusta, jos tilaajan tarkoituksena on ainoastaan välittää opiskelijoita korkeakoulututkinto-opiskelijoiksi. Tässä suhteessa on ollut ikäviä epäkohtia. Itsekin tein niistä kirjallisen kysymyksen, ja tästä on uutisoitu, ja ministeri on siihen vastannut, ja todellakin varmaan kaikki voimme yhdessä toivoa nyt, että näitä tammöisiä ikäviä epäkohtia ei enää pääse tilauskoulutuksen myötä tapahtumaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola.

15.31 Mari Kaunistola kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on tarpeellinen. Tässäkin asiassa saamme Suomen käytännön vastaamaan yhteispohjoismaista linjaa. Hallitus eteneekin hallitusohjelmansa mukaisesti kohti EU- ja Eta-maiden ulkopuolisten opiskelijoiden lukukausimaksujen täyskattoellisuutta. Täyskattoellisten lukuvuosi- maksujen tavoite parantaa korkeakoulujen taloudellista tilannetta ja sitouttaa täällä opiskelevia ulkomaalaisia jäämään Suomeen on erityisen tärkeä. On olennaista, että saisimme ulkomaalaisista opiskelijoista ammattitaitoisia ja Suomen yhteiskunnassa jo asunutta työvoimaa jäämään meille tänne Suomeen.

Lukuvuosimaksujen osuus liikevaihdosta on oppilaitoksissa yliopisto- ja korkeakoulu- sektorilla vähäinen, mutta korkeakoulujen välillä on kuitenkin merkittäviäkin eroja. Olisin kysynyt ministeriltä: Onko olemassa riskiä, että tulot vähenevät tietyillä oppilaitoksilla, vai

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

voidaanko olettaa, että jatkossa tilanne niin sanotussa pitkässä juoksussa vakiintuu tai jopa paranee? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto poissa. — Edustaja Huhtasaari.

15.33 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Suomi on todella ainutlaatuinen maa. Meillä tosiaankin yliopisto-opinnot ovat ilmaisia meille suomalaisille. Esimerkiksi eläinlääkärikoulutus maksaa noin 200 000 euroa, ja tämän me tarjoamme meidän nuorillemme ilmaiseksi. Tämä on todella ainutlaatuista, ja monessa maassa näin ei ole. Esimerkiksi Yhdysvalloissa opintolainat ovat ihan tähtitieteellisiä, mitä he joutuvat opintoihinsa ottamaan.

Ja tämä on oikeastaan kummallinen ajatus, mikä meillä on ollut täällä — ehkä juuri demarit ovat jotenkin halunneet sosialisoida Suomen rahoja EU- ja Eta-alueiden ulkopuolelle — että miksi ihmeessä me kouluttaisimme suomalaisten veronmaksajien rahoilla Eta- ja EU-alueiden ulkopuolella olevia ihmisiä? Tämä on erittäin hyvä suuntaus, että Suomeen tulee nyt maksukykyisiä opiskelijoita, menemme kohti täyskatteellisuutta. Ja erityisen järkevä uudistus on tämä 100 euron hakemusmaksu, jotta sitten ihmiset, jotka eivät ole hakukelpoisia... Vähennämme myös yliopistojen byrokratiaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

15.34 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Puuttuisin tässä tähän isompaan kuvaan. Kun katsotaan meidän koulutuskapasiteettia niin yliopistoissa kuin ammattikorkeakouluissa, niin meillä on aika hyvin koulutuskapasiteettia. Jos katsotaan meidän ikäluokan kokoa, niin meillä taitaa olla koko ikäluokalle koulutuskapasiteettia, ja sen takia meillä on mahdollisuuksia kouluttaa myöskin ulkomaalaisia opiskelijoita. Ja tässä nyt on puhetta yhdestä ryhmästä, joka tulee EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta. Määrät ovat kuitenkin tälläkin hetkellä vielä noin neljästä tuhannesta kuuteentuhanteen, noin karkeasti ottaen, jos otetaan ammattikorkeakoulut ja yliopistot huomioon.

Minun huoleni on tässä se, että kun meillä on koulutuskapasiteettia, meidän pitää saada eri korkeakouluyhteisöt pysymään toimivina ja kehittyvinä, jolloin ne pärjäävät sitten myöskin tässä koulutustasossa muitten kanssa. Siinä mielessä, nyt sitten kun mietitään näitä ulkomailta tulevia opiskelijoita, vaikuttaako tämä opiskelumaksujen määrittely EU- ja Eta-maitten ulkopuolelta tulijoitten määrään, kun tässä puhutaan muutaman prosenttiyksikön määrästä noin vuodessa, mitä meille tulee sieltä opiskelijoita, kun katsotaan kaikkia.

Ja toinen tärkeä kysymys, kun on Tampereella seurannut ammattikorkeakoulujen ja yliopiston opiskelijoitten jäämistä Suomeen opiskelun jälkeen, niin se on yllättävän korkeaa siinä tapauksessa, kun ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa Suomessa ollaan tehty se tutkinto ja jos siihen on liittynyt se, että ollaan kotimaisesta yrityksestä tai yhteisöstä saatu se harjoittelupaikka. Silloin ne prosenttimäärät nousevat todella korkeiksi. Tämä tavallaan on yksi avaintekijä, ja minun mielestäni tämä on vielä isompi juttu — se, kuinka paljon me saadaan koulutettua väkeä jäämään tänne — kuin tämä pelkkä korkeakoulumaksu. Minä näen sen suurempana kysymyksenä tämän asian ympärillä.

Toivoisin, että ministeri vastaisi, miten hän näkee tämän tilanteen ja miten sitä asiaa voitaisiin edesauttaa ja sillä tavalla saada jäämään tänne osaamista, mitä täällä meillä on koulutettu. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hamari.

15.36 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Koulutuksen ja tutkimuksen rahoituksesta on huolehdittava myös taloudellisesti vaikeina aikoina. Rahoitus mahdollistaa osaa-mistason noston, joka on tärkeä osa kasvun synnyttämistä. Tki-panostukset ja laadukas tutkimus ovat tärkeitä keinoja niin ikään vahvistaa kasvua.

Mutta tässä yhteydessä olisin halunnut ministeriltä kommenttia siihen, että jo nyt tehdyillä päätöksillä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintokohtainen rahoitus laskee hallituskauden aikana. Tämä valitettavasti heikentää pitkäaikaista kasvua. Myös muun muassa Professoriliitto on ottanut kantaa tähän, ja suunta on huolestuttava myös kasvupoliitiikan näkökulmasta.

Hyvä asia tässä kyseisessä esityksessä on se, että ukrainalaisten koulutusmahdollisuuksia tuetaan.

Sitten niistä negatiivisemmista puolista mielestäni edustaja Eloranta toi hyvin tässä puheenvuorossaan esille, että koulutuksen hintaa siis sysätään nyt entistä enemmän sinne opiskelijoille, ja tämä esitys on yksi tapa leikata koulutuksesta. Hieman myös epäilen, että opintojen maksullisuus juuri sitouttaisi jäämään Suomeen. Minusta siihen tarvitaan ihan muita keinoja. Suomen olisi oltava kansainvälisesti houkutteleva maa tulla opiskelemaan. Meidän puolueohjelmassa lukee, että koulutuksen tulee olla maksutonta myös kansainvälisille opiskelijoille heidän lähtömaastaan riippumatta. Meidän huoltosuhteemme on romahtamassa, joten me todella tarvitsemme opiskelijoita ulkomailta ja työ- ja opiskelupe- räisen maahanmuuton edistämistä.

Olisi todella tärkeää myös, että kansainväliset opiskelijat integroidaan mahdollisimman hyvin osaksi koko yhteisöä, ja suomen kielen opintoja olisi myös tarjottava enemmän, jotta se integroituminen yhteiskuntaan olisi helpompaa. Tänne tuleville kansainvälisille opiskelijoille on luotava kannusteet siihen, että he haluaisivat opintojensa jälkeen jäädä Suomeen, ja minusta tämä maksullisuus ei tällainen kannuste kyllä ole. Kansalaisuuslakien muutokset tässä yhteydessä on myöskin mainittava, eli ne eivät myöskään näitä hallituksen tavoitteita tue.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen.

15.39 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä nyt joutuu pikkusen kehu- maan hallitusta, vaikka täältä opposition puolelta puhellaankin, eli tämä vaikuttaa hyvältä esitykseltä — kiitos erinomaiselle ministeri Multalalle.

Kun koulutuksen järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten kattaminen tulee tähän la- kiin, niin tähän selkeyttää ja tekee reilummaksi tämän pelin korkeakoulujen välillä. Tie- tysti sitten on mielenkiintoinen kysymys se, mihin tasoon se katsotaan, mikä on se oikea kustannustaso. Siitä voidaan varmaan aina keskustella. Tämä voisi myös olla sellainen esi- tys, joka tuo maksukykyisiä ja valmistumiseen tähtääviä tänne meille Suomeen.

Tässä on pidetty tosi hyviä puheenvuoroja siitä, miten tärkeitä on se, että nämä valmis- tuneet opiskelijat sitten jäävät Suomeen ja integroituvat Suomeen ja tulevat meille tärkeäk- si työvoimaksi ja muutenkin osaksi tätä yhteiskuntaa.

Minusta tässä oli hyvää myös se, että tämän valtakunnallisen apurahajärjestelmän tar- peen ja toteutuksen arviointi aloitetaan, koska se on varmasti tosi tarpeellinen asia myös tä- män oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden suhteen. Tähän on ollut merkittävä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

tulonlähde myös monille ammattikorkeakouluille, erityisesti nämä lukukausimaksut, kun silloin 2015—2019 niistä säädettiin.

On kuitenkin vielä sanottava se, että opiskelijajärjestöthän ovat huolissaan tietenkin tästä, onko tämä portti siihen, että sitten nämä maksut nousevat ja tulevat myös suomalaisille opiskelijoille. Siitä meidän kyllä pitää täällä Suomessa pitää kiinni, että maksuton koulutus säilyy.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kemppi. — Ministeri sitten lopuksi.

15.41 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kosonen oikeastaan päätti siihen kaikkein oleellisimpaan virkkeeseen. Ajatukseni on se, että suomalaisille opiskelijoille lukukausimaksuja ei pidä missään tilanteessa tarjota, maksutonta pitää olla Suomen koulutuksen jatkossakin, ja näin on tämän esityksen jälkeenkin.

Tämä keskustelu on tietenkin pitkissä kantimissa. Sipilän pääministerikaudella Suomeen mahdollistettiin korkeakouluihin lukukausimaksut EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tuleville, ja silloin paljon puntaroitiin, mitkä ovat sen vaikutukset esimerkiksi kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Toivon, että valiokunta nyt käy erittäin tarkkaan ja harkiten läpi tämän esityksen myötä, sen kuulemisen myötä, nämä aikaisempien hallituskausien muutosten vaikutukset kansainvälisten opiskelijoiden määrään. Nimittäin on tärkeää, että kansainvälisten opiskelijoiden määrä ei laske tämänkään päätöksen myötä.

Koulutusvienti ei saa tietenkään myöskään vaarantaa oppilaitoksen perustehtävää tai siihen suunnattuja resursseja eikä olla korkeakouluille pakollista liiketoimintaa. Pidän erittäin valitettavina esimerkiksi ammattikorkeakouluihin kohdistuvia 100 miljoonan euron säästöjä, ja ajattelen, että ei voi olla niin, että leikataan ja sitten samaan aikaan oletetaan, että täältä suunnalta rahoitus lisääntyy. Toivon, että nämä asiat pidetään toisistaan erillään. Tunnistan kuitenkin sen, että korkeakoulut ovat pystyneet keräämään lisärahoitusta kansainvälisten opiskelijoiden palveluilla ja heitä kouluttamalla, ja se on tietenkin hyvä asia monelle korkeakoululle Suomessa.

Oleellista eivät tietenkään ole nämä maksut vaan se, että kansainväliset opiskelijat pääsevät töihin ja yhteiskuntaan mukaan, ja sen osalta olen vielä erittäin huolestunut tämän hetken tilanteesta. Tapasin juuri tällaisen nuoren naisen, joka oli hakenut yliopistosta valmistuttuaan 500:aa työpaikkaa ja saanut kutsun viiteen työhaastatteluun niiden tiimoilta. Hänellä oli erittäin vaikuttava Excel jokaisesta työnhakuprosessista. Se ehkä kuvaa sitä, että emme ole vielä ihan maalissa sen osalta, miten suomalainen yrityselmä ja suomalainen julkinen sektori kykenevät hyödyntämään kansainvälisten opiskelijoiden osaamista. Toisaalta samaan aikaan olemme täysin riippuvaisia siitä osaamisesta, siitä aivotuonnista, mitä korkeakoulut tekevät näiden kansainvälisten opiskelijoiden myötä.

Kolmannes kansainvälisistä opiskelijoista lähtee Suomesta heti valmistuttuaan, ja kahdeksan prosenttia työllistyneistä jäi erilaisten tutkimusten mukaan siivoamaan. Meillä on vielä kertakaikkisesti tehtävää. Ajattelen, että tässä ehkä ministeriönkin kannattaisi johtaa tätä kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä yhdessä autonomisten korkeakoulujen kanssa niin, että saisimme parhaimman mahdollisen lopputuloksen tämän maan kannalta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten ministeri, enintään kolme minuuttia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

15.44 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala: Arvoisa puhemies! Yritän kolmessa minuutissa ehtiä vastata. Täällä tuli erinomaisia kysymyksiä, ja kiitos eduskunnalle hyvästä keskustelusta.

Ensimmäisessä puheenvuorossa edustaja Kallio kysyi tästä apurahajärjestelmästä. Toki on niin, että tämä kansallinen malli ei vielä ole valmis, mutta valmistelu on lähtenyt käyntiin, kuten edustaja Kosonenkin osasi tässä kertoa. Eli se otetaan kyllä käyttöön, ja ajatuksena on nimenomaisesti, että se olisi silloin myös yhdenvertainen eri korkeakoulujen välillä kansainvälisille opiskelijoille.

Ja kyllä, juuri näin kuin edustaja Pauli Kiuru tässä totesi, on tarkoituksena nimenomaisesti tilkitä näitä epäkohtia niin, että yksittäinen opiskelija ei joutuisi tämmöisessä tilauskoulutustilanteessa epäoikeudenmukaiseen tilanteeseen, jos tilauskoulutuksen tilaaja on pimentänyt rahat itsellään.

Edustaja Elorannalle: Olitte huolissanne kansainvälisten opiskelijoiden määrästä, ja moni muukin tähän asiaan kiinnitti huomiota. On arvioitu, että tässä todennäköisesti käy kuten kävi silloin kun Sipilän hallituskaudella otettiin käyttöön lukuvuosimaksut, että alkuvaiheessa todennäköisesti kansainvälisten opiskelijoiden määrä hieman laskee, mutta silloin kävi niin, että neljän vuoden kuluessa se palautui samalle tasolle kuin millä oli ollut ennen tätä muutosta.

Sen lisäksi, että tietenkin toivomme, että voimme pitää kiinni opiskelijoiden määrästä ja sitä pitkällä aikavälillä myös kasvattaa, vielä tärkeämpää olisi tämä, mistä täällä muun muassa edustajat Lyly ja Hamarikin puhuivat, että suurempi osa täällä opiskelevista voisi sitten jäädä tänne työhön. Siihen vaikuttaa todellakin moni muukin asia kuin vain se, minäkalaisia maksuja me perimme täällä, erityisen paljon nimenomaisesti se, mitä tapahtuu jo opintojen aikana — kiinnittykö tähän yhteiskuntaan, löytyykö harjoittelupaikkoja ja ehkä sitä muutakin elämää kuin vain työtä tai opiskelua, ja myös kielitaito vaikuttaa.

Kun katsotaan meidän korkeakouluista valmistuvien kansainvälisten opiskelijoiden työllistymisastetta, niin valitettavasti se on heikompi tällä hetkellä kuin meidän normaali työllisyysaste, mikä kertoo siitä, että nimenomaisesti yritysten kyky ehkä sitten hyödyntää meidän kansainvälisiä osaajia ei ole vielä riittävän hyvä, ja toisaalta siitä, että kielitaidon vahvistamista ja kiinnittymistä tähän yhteiskuntaan tarvitaan jo opintojen aikana. Sen vuoksi onkin hienoa, että monet korkeakoulut ovat jo aloittaneet tämän pohtimisen, miten entistä suurempi osa tänne tulevista opiskelijoista voisi jäädä Suomeen töihin ja miten siinä voisivat korkeakoulut auttaa yhteistyössä yritysten kanssa ja kielitaidon saamisessa samaten.

Sen lisäksi pitää sen verran korjata, että meillä on myös tulossa oleskelulupamuutos niin, että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut voisi saada pysyvän oleskeluluvan tiettyjen ehtojen täytyessä. Eli se on parannus nykytilanteeseen ja tämmöinen vetovoimatekijä ja toivottavasti pitovoimatekijä. — Arvoisa puhemies, voinko hetken vielä jatkaa? [Puhemies: Juu!] — Kiitos.

Täällä edustaja Kaunistola kysyi, onko riski, että tulot vähenevät joillakin oppilaitoksilla. No, tätä on tässä vaiheessa aika vaikea arvioida. Todennäköisyys on, että sinällään eivät, koska aika monessa korkeakoulussa — joka on sinällään perinyt lukuvuosimaksuja, erityisesti ammattikorkeakoulupuolella — on ollut nähtävissä tätä haastetta, mitä muun muassa edustaja Lahdenperä nosti esille, että esimerkiksi oleskelulupatyyppejä vaihtamalla on sitten välttytty lukuvuosimaksuilta. Nyt ainakin se ennakointi tulee olemaan helpompaa, ja toisaalta nämä anteliaat apurahajärjestelmät ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että itse

Pöytäkirjan asiakohta PTK 56/2024 vp

asiassa sinne viivan alle on jäänyt sitten vähemmän rahaa. Eli pidemmällä aikavälillä uskon, että tästä on kyllä saatavissa lisätuloja korkeakouluille, ainakin niin, että ne kattavat koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, mikä tämän esityksen tavoitteena onkin.

Vielä, olikohan... Täällä todella moni toivoi tämän esityksen eteenpäin menoa. Toki nähtiin myös riskejä, mutta uskon siihen, että itsessään tämä esitys ei ole sellainen, jolla sinällään on vaikutusta siihen, kuinka meidän kansainväliset opiskelijat työllistyvät. Siihen tarvitaan muita keinoja siellä korkeakoulutuksen sisällä, ne ovat pitkälti toki korkeakoulujen autonomian piirissä, [Puhemies koputtaa] ja meidän työelämän kehittymistä siihen suuntaan, [Puhemies koputtaa] että halutaan ja osataan työllistää myös kansainvälisiä osajia. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.